

ПРОБЛЕМИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Бойчук Д. – ст. 4 курсу, гр. Фвн – 41

Науковий керівник – к. е. н., доцент Мацедонська Н. В.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Успішне функціонування економіки будь-якої країни тісно пов'язане з оптимальним забезпеченням формування та виконання бюджету. Від якісного здійснення бюджетного процесу залежить дієвість бюджетної політики, яка повинна позитивно впливати на економічну та фінансову стабільність держави, її соціальний рівень життя.

Бюджетний процес не обмежується лише підготовкою закону про асигнування коштів за групами статей видатків бюджетів. Це постійний процес визначення пріоритетів держави, її завдань та функцій на певному етапі, розробки відповідних цільових програм, визначення управлінських стратегій, оцінки ефективності використання коштів, контролю за дотриманням законодавства та виконанням бюджетних повноважень.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що бюджетний процес України має ряд невирішених проблем, які виникають вже на першій стадії – прийняття бюджету – і завершуються на стадії виконання бюджету та відповідальності за бюджетні порушення.

Особливості і проблеми бюджетного процесу висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних економістів – Януль І.Є., Ісмаїлов А.Б., Кучер Г., Лавров А.М., Потеряйло І., Сивульський М.І. О. Василика, С. Юрія, С. Буковинського, К. Павлюк, В. Суторміної, Ш. Бланкарта, Дж. М. Б'юкенена.

Традиційно бюджетний процес визначається як сукупність дій уповноважених органів держави та місцевого самоврядування, що здійснюється на підставі норм бюджетного права, щодо складання, розгляду, затвердження й виконання бюджетів, а також складання, розгляду та затвердження звіту про їх виконання.

Умовно проблеми бюджетного процесу в Україні можна розділити на три категорії:

- проблеми на стадії прийняття бюджету;
- проблеми, що виникають в процесі виконання бюджету;
- проблеми контролю та відповідальності за бюджетний процес.

Важливою вадою бюджетного процесу в Україні, що виникає на стадії прийняття і виконання, є його недостатня прозорість. З січня 2015 р. Державне казначейство України припинило розміщення на своєму офіційному сайті відповідну інформацію, а Мінфін публікує ці дані із запізненням на місяць, що не дозволяє оперативно оцінювати поточний стан публічних фінансів. Відсутність інформації щодо відповідності планових показників фактичним, не дає можливості оцінити ефективність бюджетного планування та виконання бюджету [1, с.34].

Традиційно в Україні виконання державного бюджету здійснюється в умовах чинності неоднозначних і суперечливих правових норм різних законів, які регулюють тотожні бюджетні відносини, постійної зміни протягом бюджетного року чинних правових норм, на яких ґрунтуються показники державного бюджету.

Проведене дослідження колективу авторів засвідчило оберненопропорційну залежність між динамікою ВВП та кількістю внесених змін до державного бюджету відповідного року. Крім того, отримані коефіцієнти вільних членів моделі показують, що кожна непередбачувана зміна планових показників поточного року коштує економіці держави витрачанням майже трьох відсоткових пунктів ВВП [2, с. 40].

До основних проблем на етапі виконання бюджету також можна віднести наступні проблеми: значна дефіцитність бюджетів та їх фінансування, суттєвий рівень Державного боргу і складність його обслуговування, невизначеність програмно-цільового методу формування бюджету. Одна з суттєвих причин дефіцитності бюджету – це незабезпечення виконання планових показників, які не завжди відповідають економічним тенденціям, а видатки значно перевищують можливості акумулювання коштів. Напрямами врегулювання цих питань є оптимізація видатків на державне управління та вдосконалення планування і виконання бюджетних програм з урахування, насамперед, досвіду країн ЄС [2, с.41].

Також існує ряд проблем з контролем за рухом грошових коштів, а саме: неефективне використання коштів бюджету; відсутність ефективного контролю за реалізацією бюджетних програм. Постає питання і з визначенням ефективності вкладених бюджетних коштів. Це вимагає вирішення питань з посиленням контролю за цільовим використанням бюджетних коштів, а також посилення відповідальності за виявлені порушення за їх використання [3, с. 4].

Ключовою проблемою організації та реалізації бюджетного процесу в Україні є контроль і відповідальність за виконанням бюджету. Зокрема, проблема відповідальності криється в розумінні того, що нині фінансується з бюджету зазвичай не результат, а сама функція. Отже, у процесі розподілу фінансових ресурсів розпорядники бюджетних коштів повинні їх «освоїти» у відведені терміни, а не ефективно інвестувати. Контроль за виконанням бюджету в Україні здійснюється Рахунковою палатою, яка не має права накладати фінансові санкції, адміністративні стягнення до порушників бюджетного законодавства, а, отже, в цьому випадку функція контролю не має результативного впливового значення. Діяльність Рахункової Палати лише обмежується обов'язком інформувати органи влади з питань дотримання бюджетного законодавства та витрачання бюджетних коштів [4, с.33].

Нині можна стверджувати, що без реформи бюджетного процесу неможливе подолання кризових явищ у соціально-економічному житті України.

Отже, основними векторами, здатними забезпечити ефективну реалізацію бюджетного процесу в Україні є:

- забезпечення детальної та однозначної законодавчої регламентації всіх аспектів бюджетних право-відносин на кожній зі стадій бюджетного процесу;

– посилення впливу інститутів громадянського суспільства на формування та реалізацію бюджетної політики держави;

– створення механізму забезпечення відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування на кожній зі стадій бюджетного процесу;

– забезпечення якісної та ефективної професійної підготовки персоналу, зокрема підбору кадрів, які повинні мати не лише фахову спеціальність, а й галузевий фах відповідно до специфіки роботи;

– дотримання принципу системності та наукового супроводження при здійсненні заходів щодо реформування бюджетного процесу.

Література :

1. Щербина О. В. Бюджетний процес в Україні в контексті змін бюджетного законодавства / О. В. Щербина // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2015. - №4. - с. 34-36.
2. Бугай Т. В. Сучасні проблеми та вектори розвитку бюджетного процесу в Україні/ Т. В. Бугай // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 2. – с. 40-48.
3. Кулай, А. В. Основні проблеми бюджетного процесу в Україні/ А. В. Кулай // Економічні науки. – Вип. 7 (25) – Ч. 4. – 2010. – С. 2-9.
4. Фролов, С. М. Дослідження проблем організації бюджетного процесу в Україні/ С. М. Фролов // Механізм регулювання економіки. – 2010. – №3. – Т. 2 – С. 32-40.

УДК 336: 330. 567. 28

ФІНАНСИ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Янчук І.- ст. 4 курсу, гр. Фвн - 41

Науковий керівник – к.е.н., доцент Нагайчук В.В.

Вінницький навчально – науковий інститут економіки THEU

Виникнення сучасної української держави супроводжувалась перебудовою економічної системи в цілому та переорієнтацією на ринкові методи ведення господарської діяльності. Розвиток і становлення ринкових відносин мали безпосередній вплив на функціонування економіки країни та сприяли певним структурним зрушенням, зокрема щодо появи нових суб'єктів економічних відносин й відповідного розширення можливих сфер та способів економічної взаємодії. Надзвичайної актуальності питання спроможності домогосподарств забезпечувати власний добробут та необхідності самостійно піклуватись про формування та забезпечення належних ресурсів не лише існування, але й розвитку та задоволення своїх потреб набуває саме за умов перебудови економічної системи взагалі, та зміни пріоритетів у взаємовідносинах між державою та домогосподарствами зокрема, тим більш, що одним з важливих напрямів функціонування домогосподарств як суб'єкта фінансових відносин є формування достатньої фінансової бази для можливості повноцінного розвитку кожного з членів домогосподарства – безпосередніх власників та носіїв людського капіталу [1].

Динамічний характер розвитку та залежність від світових економічних процесів економіки, тісний взаємозв'язок між загальною економічною ситуацією в країні та спроможністю домогосподарств забезпечувати власні потреби й формувати фінансові ресурси для можливості розвитку людського капіталу, безпосереднім власником якого є домогосподарство, створюють необхідність дослідження фінансів домогосподарств саме в розрізі джерел формування доходів з метою забезпечення умов для розвитку людського капіталу кожного з учасників домогосподарства, що функціонує в якості повноправного та самостійного суб'єкта фінансових відносин [2]. Крім того, зміна ролі держави у

забезпеченні умов життєдіяльності домогосподарств, визначають доцільність розгляду безпосередньої діяльності домогосподарства щодо самостійного пошуку ефективних шляхів реалізації здатності до праці кожного з учасників домогосподарства. раці. Виділення домогосподарства як самостійного та повноправного суб'єкта, що безпосередньо задіяний у всіх процесах, пов'язаних з виробництвом, розподілом та споживання ВВП країни зумовлює залучається даного суб'єкта до фінансових відносин, у тому числі через формування грошових потоків.

Так, складовою доходів населення, що є доволі «звичною» для вітчизняних домогосподарств, виступають трансфертні платежі, які в переважній більшості випадків населення отримує від держави у вигляді соціальних виплат. Соціальні трансферти (соціальні виплати) представляють собою певні грошові кошти, що їх отримує населення від держави при настанні певних подій: вихід на пенсію, хвороба, безробіття тощо.

В умовах ринкової економіки джерелами формування грошових доходів домогосподарств виступають доходи, які представляють собою частину національного доходу країни, адже домогосподарство є безпосереднім учасником суспільного виробництва, зокрема через постачання на ринок факторів виробництва, що дає змогу даному суб'єкту приймати участь у розподілі та перерозподілі національного доходу і претендувати на певну його частку. Це обумовлено правом власності на той чи інший ресурс, від так, відносини власності багато в чому визначають пропорції розподілу та частку доходу на яку може претендувати кожен учасник. Реалізація учасниками домогосподарства своєї здатності до праці та набуття ними статусу «найманого працівника» визначає можливість отримання доходу у формі заробітної платні.

З набуттям Україною незалежності та переходом на ринкові засади функціонування економіки, однією з